

Kambiyo Senetlerinde Çizilmiş Cironun Hüküm ve Sonuçları

Legal Consequences of Cancelled Endorsements on Negotiable Instruments

Kadir BAŞ*

Öz

TTK m.686/1 ve m.790'da ciro silsilesine göre yetkili hamil belirlenirken çizilmiş cironun yazılmamış sayılacağı düzenlenmiştir. Ancak ciro çiziminin şeklen nasıl yapılması gerektiği, kimlerin ciroyu çizebileceği ve geçerli bir ciro çiziminin şartlarının ve bu şartlara aykırılığın sonuçlarının neler olacağı konularında tam bir açıklık sağlanmamıştır. Bu hususların açıklığa kavuşturulması, özellikle bir hukuki işlem niteliğinde olan ciro çiziminin maddi hukuk alanındaki sonuçlarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır. Buna karşılık ciro çiziminin maddi hukuk anlamındaki geçerliliği, şekli hak sahipliğinin incelenmesinde çok sınırlı bir işleve sahiptir. Bu makale de cironun çizilmesinin geçerlilik şartlarını ve maddi hukuk ile şekli inceleme açısından hüküm ve sonuçlarını, bu konudaki belirsizlikler ve tartışılabilir hususlar üzerinde durarak ele almayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ciro, Çizilmiş Ciro, Kambiyo Senetleri, Meşru Hamil, Ciro Silsilesi.

Abstract

Articles 686/1 and 790 of TCC provide that cancelled endorsements will be deemed not to be written, when determining the lawful holder of the instrument according to the series of endorsement. However, it is not sufficiently clear how an endorsement can be cancelled, who has the right to strike out it, what are requirements for a valid cancellation and what are the consequences of an unlawful cancellation. Addressing these questions are particularly important for revealing the substantive consequences of the cancellation of an endorsement which is, in essence, a legal transaction. On the other hand, whether the cancellation of an endorsement is valid from a substantive law perspective does not actually matter for determining whether the holder of the instrument is formally legitimate. This article therefore aims to discuss the requirements for a valid cancellation of an endorsement and its legal consequences from both substantive law and formal legitimation perspectives, through focusing on uncertainties and controversial points in this respect.

Keywords: Endorsement, Cancelled Endorsement, Negotiable Instruments, Rightful Holder, Series of Endorsement.

* Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, E-Mail: kadir.bas@marmara.edu.tr

I. GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.684/1¹ ve m.788/1 uyarınca, emre yazılı kambiyo senetleri (poliçe, bono ve çek), esas itibarıyla ciro ve zilyetliğin geçirilmesi yoluyla devredilir. Ciro, bu temlik fonksiyonunun yanında, yetkili hamilin belirlenmesini sağlayan bir teşhis fonksiyonuna da sahiptir. TTK m.686/1 ve m.790'a göre, bir poliçeyi (ya da bonoyu) veya çeki elinde bulunduran kişi, son ciro beyaz ciro olsa dahi kendi hakkının müteselsil ve birbirine bağlı cirolardan anlaşılması halinde, yetkili hamil sayılır. Borçlu ve muhatap banka da TTK m.710/3 ve m.801 uyarınca yapacağı şekli inceleme sonucunda ciro silsilesine göre yetkili hamil gözüken kişiye ödeme yapmakla kural olarak ödeme yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılır.

Ciro silsilesine göre şeklen yetkili gözüken hamil, karine olarak maddi hukuk yönünden de hak sahibi kabul edilir². Ancak bu karinenin aksi söz konusu olabilir. Diğer bir ifadeyle şeklen hak sahibi, maddi hukuk açısından hak sahibi olmayabilir veya şeklen hak sahibi olmayan hamil, maddi hukuk açısından meşru hak sahibi olabilir³.

Şeklen hak sahipliği ile maddi hukuk bakımından hak sahipliğinin farklılaşmasına neden olan durumlardan biri de çizilmiş cirolardır. TTK m.686/1 ve m.790'ın ikinci cümlelerinde, ciro silsilesine göre yetkili hamilin belirlenmesinde çizilmiş ciroların yazılmamış hükmünde olacağı belirtilmiştir. Şekli hak sahipliği incelemesinde, cironun şeklen çizilmiş gözükmeye yeterli olup, cironun kimin tarafından çizildiği veya çizme konusunda geçerli bir iradenin bulunup bulunmadığı önem ifade etmemektedir. Maddi hukuk anlamında hak sahipliğinin belirlenmesi açısından ise, cironun bu konuda yetkili kişi tarafından çizilmesi ve bu çizimin geçerlilik şartlarını taşıması şarttır⁴. Aynı kural, geçersiz olarak çizilen cironun sahibinin maddi hukuk çerçevesindeki sorumluluğu bakımından da geçerlidir.

Şeklen çizilmiş cironun maddi hukuk bakımından her zaman çizilmiş sayılamayabileceği açık olsa da ciro çiziminin şekli, çizme yetkisinin kapsamı, bu çizimin geçerliliği ve geçersiz çizimin hukuki sonuçları ile bu konudaki ispat yükümlülüğü açısından birçok belirsizlik ve tartışmalı husus bulunmaktadır. Bu makale de kambiyo senetlerinde çizilmiş ciroların maddi hukuk ile şekli inceleme açısından hüküm ve sonuçlarını, özellikle söz konusu belirsizlikler ve tartışmalı hususlar üzerinde durarak tüm yönleriyle ele almayı amaçlamaktadır.

1 Bu hüküm, TTK m.778/1-a atfıyla bonolar hakkında da uygulanmaktadır.

2 *Karayalçın*, Y.: Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Ankara 1970, s. 144; *Öztaş*, F.: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1997, s. 583; *Tuna*, E. ve *Göç Gürbüz*, D.: Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 10. Baskı, İstanbul 2018, s. 152.

3 *Karayalçın*, s. 144; *Öztaş*, s. 582-583; *Kınacıoğlu*, N.: Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999, s. 155-159; *Poroy*, R. ve *Tekinalp*, T.: Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Bası, İstanbul 2019, s. 205-209; *Kendigelen*, A. (Kendigelen/ Kırca): Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2019, s. 211-212; *Tuna/ Gürbüz*, s. 152. *Çamoğlu*, maddi hukuk tarafından desteklenmeyen şekli hak sahipliğinin meşruiyetini yitirdiğini savunmaktadır, *Çamoğlu*, E.: Çizilmiş Cironun Hukuki Sonuçları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 2019, C. 35 S. 2, s. 9-11.

4 *Baumbach*, A./ *Hefermehl*, W./ *Casper*, M.: Wechselgesetz und Scheckgesetz Recht der kartengestützten Zahlungen, 23. Auflage, München 2008, Art. 16 N. 9; *Bülow*, P.: Wechselgesetz und Scheckgesetz Kommentar, 5. Auflage, München 2013, Art.16 N. 12; *Kınacıoğlu*, s. 155-156.

Bu makale, giriş ve sonuç bölümü dâhil olmak üzere altı ana bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde, çizilmiş ciro kavramı ile ciro çiziminin şekli, hukuki niteliği ve sonuçları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, çizilmiş ciroların maddi hukuk kapsamında geçerliliği ve sonuçları; ciroyu çizme hakkı, ehliyet, temsil ile irade sakatlıkları açısından değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde ise, borçlu ve muhatap banka tarafından ödeme sırasında yapılacak şekli hak sahipliği araştırmasında çizilmiş ciroların nasıl değerlendirileceği irdelenmiştir. Ciro çiziminin geçerliliğinin uygulamadaki öneminin belirlenebilmesi açısından, bu geçersizliğin icra yargılaması ile hukuk davalarında ileri sürülebilirliğinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu nedenle beşinci bölümde, icra yargılaması ile hukuk davalarında cironun geçersiz çizildiği iddiasına ilişkin ispat yükümlülüğü incelenmiştir. Altıncı ve son bölümde ise, sonuç ve değerlendirmelerimiz sunulmuştur.

II. CIRONUN ÇİZİLMESİ KAVRAMI, ŞEKLİ, HUKUKİ NİTELİĞİ VE SONUÇLARI

A. KAVRAM VE ŞEKİL

Cironun çizilmesi, kambiyo hukuku anlamında senet metni üzerindeki cironun iptalini, yani hukuken geçersiz hale getirilmesini ifade etmektedir⁵. Bu çerçevede Yargıtay kararlarında, “cironun çizilmesi” yerine “cironun iptali” kavramının kullanıldığı da görülmektedir⁶. Doktrinin ekseriyeti tarafından kabul edildiği üzere, cironun çizilmesi; cironun üzerine belirgin bir çizgi çizilmesi, cironun kazınması, silinmesi, üzerinin bantla veya benzeri bir şekilde kapatılması veya cironun görünürlüğünü ortadan kaldıran başka bir yöntemle sağlanabilir⁷. Yine ciro, üzerine “iptal”, “çizilmiştir” ve “geçersizdir” gibi kayıtlar konulmak suretiyle de çizilmiş hale getirilebilir⁸.

Öztaş, cironun iptaline yönelik kayıtların cironun çizilmesi sonucunu doğurabilmesi için, bunların ayrıca imzalanmış olması şartını aramıştır⁹. Çamoğlu, bir adım ileri giderek, çizme yöntemi açısından herhangi bir ayırım yapmaksızın cironun hukuken çizilmiş kabul edilebilmesi için, bu yöndeki irade açıklamasının 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun (HMK) 207’nci maddesi uyarınca yetkili hamilin imzasıyla (parafıyla) onaylanması gerektiğini savunmuştur¹⁰.

Biz, geçerli bir ciro çizimi için hak sahibinin imzasını arayan bu görüşlere katılmamaktayız. Öncelikle, HMK m.207 anlamında “senette değişiklik” kavramının, cironun çizilmesini kapsadığını söylemek

5 Tekil, F.: Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1994, s. 130; Çamoğlu, s. 11.

6 Y. 11. HD., 19.11.2014, E. 2014/16744, K. 2014/17964; Y. 12. HD., 04.03.2019; E. 2019/733, K. 2019/3456, Y. 12. HD., 17.11.2014, E. 2014/20522, K. 2014/27342; Y. 12. HD., 20.02.2014, E. 2014/1657, K. 2014/4778; Y. 12. HD., 11.10.2013, E. 2013/27767, K. 2013/32500; Y. 19. HD., 20.01.2014, E. 2013/16589, K. 2014/1533.

7 Karayalçın, s. 142-143; Doğanay, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Cilt, 3. Bası, Ankara 1990, s. 1649; Tekil, s. 130; Öztaş, s. 587; Kinacıoğlu, s. 155; Alışkan, M.: Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul 1998, s. 156; Hacıömeroğlu, A.O.: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro, Ankara 2017, s. 71-72.

8 Y. 19. HD., 24.04.2014, E. 2014/4959, K. 2014/7936.

9 Öztaş, s. 587. Aynı yönde bkz. Alışkan, s. 156; Hacıömeroğlu, s. 172.

10 Çamoğlu, s. 11-13.

güçtür¹¹. HMK m.207, esasında senet altında imzası bulunan kişi aleyhine sözleşme metninde değişiklik yapılması halini düzenlemektedir. Senet üzerindeki imzanın çizilmesi ise, imza sahibi aleyhine sonuç doğuran bir niteliğe sahip olmadığı için, HMK m.207'ye tabi olmamalıdır¹². İmzada sahteliğin HMK m.209'da ayrıca düzenlenmesi de bu görüşü desteklemektedir.

Cironun çizilmesinin HMK m.207'nin kapsamına girdiği kabul edilse dahi, çizimin ayrıca imzalanmamış veya paraflanmamış olması, onu kendiliğinden geçersiz hale getirmez. Söz konusu hükmün ilk cümlesinde, “*senetteki çıkıntı, kazıntı veya silinti ayrıca onanmamışsa, inkâr hâlinde göz önünde tutulmaz*” denilmektedir. Bu hüküm uyarınca, senette yapılan değişikliğin geçersiz olabilmesi için, değişikliğin onanmaması ve değişikliğin inkâr edilmesi şartlarının her ikisinin kümülatif olarak sağlanması gerekmektedir. Bu nedenle senetteki değişiklik, bununla borç altına giren kişi tarafından onanmamış olsa dahi inkâr edilmedikçe geçerli olmaya devam edecektir¹³. Onamanın mutlaka senetteki değişikliğin yanına konulacak bir imza ile yapılması gerekli değildir. Senet üzerindeki değişiklik, senet dışında başka bir yazılı metin ile de onaylanabilir¹⁴.

Bu kapsamda, ciro çiziminin inkâr edilmemesi veya bu çizimin senet dışında onanmış olması halinde, bu çizim, HMK m.207 uyarınca geçerli olmaya devam edecektir. Burada çizmeyi onaylayacak veya inkâr edecek kişi, ciroyu çizme hakkına sahip olan kişidir. Ciro silsilesini şeklen incelemekle yükümlü olan düzenleyen veya muhataptan, senet üzerinden anlaşılmayan bu hususları araştırması ve hak sahibinden ciro çizimini inkâr edip etmediğini sorması beklenemez.

Her halükârda karalama, silme veya kazıma suretiyle senet üzerindeki cironun kime ait olduğunun belirlenemez hale getirilmesi durumunda, imzanın sahibinin gerçekten ciroyu çizmeye yetkili olup olmadığının şeklen dahi tespiti mümkün olmayacaktır. Bu halde, çizilen cironun yanına HMK m.207 uyarınca atılan imzanın kendisinin, TTK m.683/2 uyarınca beyaz ciro sayılması ihtimali ortaya çıkacaktır.

Bütün bu gerekçelerle, cironun üzerinin çizilmesi veya başka yöntemle okunamaz hale getirilmesi ya da cironun iptal edildiğine ilişkin bir ifadenin cironun üzerine konulması durumunda, ayrıca bir imzaya gerek olmaksızın cironun şeklen çizilmiş olduğu sonucuna varılmalıdır. Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu söylenebilir¹⁵.

11 Doktrinde, senet metnindeki değişiklikleri düzenleyen TTK m.748'in uygulanması açısından, senet metninin imzaları içermediği görüşü dile getirilmiştir, bkz. *Öztaş*, 863; *Bilgen*, M.: Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik) Yapılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2010, C. 11, Özel S.: 2009, s. 1010.

12 HMK m.207, yargılama sırasında bir alacağın ispatlanması için bir senede dayanılması halinde gündeme gelecektir. Bu halde, aleyhine senede dayanılan taraf, senette yapılan değişiklikleri onaylamamışsa, bu değişiklikleri inkâr ederek senedi ispat aracı olmaktan çıkarabilecektir. Senetteki imzası çizilen kişiye karşı senede dayanılamayacak olması nedeniyle, bu kişinin HMK m.207'ye başvurma ihtiyacı ortaya çıkmayacaktır.

13 *Yılmaz*, E.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Cilt 2, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 2506; *Domaniç*, H: TTK Şerhi IV – Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1990, s. 389; *Erdem*, N.: Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat), İstanbul 2008, s. 21.

14 *Yılmaz*, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu*, s. 2506.

15 Y. 19. HD., 24.04.2014, E. 2014/4959, K. 2014/7936; “*Davalı vekili, davaya konu çek ciro eden ciranta ... ile davacı arasında patates ticaretine dayanan ticari ilişki bulunduğunu, ciro silsilesinde bir cironun iptal edilebilmesi için açık ve anlaşılır biçimde iptal ibaresinin yer alması gerektiğini belirterek, açılan bu davanın reddine ve yapılan masraflar le birlikte % 20'den*

Cironun çizilmiş sayılması için, cirodaki imzanın çizilmiş olması gerekli ve yeterlidir¹⁶. Bu bakımdan, tam ciro halinde, ayrıca ciro şerhinin çizilmesi zorunlu değildir¹⁷. Cirantanın imzası çizilmeden sadece ad ve soyadının veya kaşesinin çizilmesi halinde ise, imza korunduğu için cironun çizilmesinden bahsedilemez¹⁸.

B. HUKUKİ MAHİYET

Cironun çizilmesi ihtiyacı, çeşitli sebeplerden kaynaklanabilir. Örneğin, bir sözleşme çerçevesinde karşı tarafa verilmek üzere bir bono ciro edilmiş, ancak sözleşmeden dönülmüş olması sebebiyle bononun teslim edilmesi gerekliliği ortadan kalkmışsa, cironun çizilmesi yoluna gidilebilir¹⁹. Benzer şekilde, cironun hatır amaçlı yapılması veya borcun başka bir şekilde ödenmiş olması nedeniyle senedin iade alınmış olması durumunda da cironun çizilmesi mümkündür²⁰. Ciro, cirodaki hataların²¹ veya ciro silsilesinin düzeltilmesi amacıyla da çizilebilir. Ancak bu halde, cironun yetkisiz kişilerce çizilmesi, senette tahrifat sayılacaktır²².

Ciro, senetten doğan hakkı devretmeye yönelik bir hukuki işlemidir²³. Cironun çizilmesi ise, ciroyu iptal ederek ona bağlı bütün hukuki sonuçları ortadan kaldırmaya yönelik bir irade açıklamasıdır²⁴.

az olmamak üzere kötü niyet tazminatına, yargılama giderler ve vekalet ücretinin davacıya yükletilmesine karar verilmesini istemiştir. Mahkemeye toplanan deliller doğrultusunda, 6102 Sayılı TTK'nun 686/1 ve 790 maddeler gereğince çekte çizilmiş cironun yazılmamış sayılacağı, çek arkasında ciranta imzası bulunan davacı borçlunun isim ve imzasının karalanmak suretiyle çizildiği, bu çizme işlemi sebebiyle davacı cirosunun yazılmamış sayılacağı ve davacı borçlunun çek bedelinden sorumlu olmayacağı gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, karar verilmiş , hüküm davalı vekil tarafından süresinde temyiz edilmiştir... davalı vekilin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA, ... oybirliğiyle karar verildi". Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 04.06.2018, E. 2018/2021, K. 2018/4248; Y. 11. HD., 28.04.2015, E. 2015/474, K. 2015/11474; Y. 11. HD., 17.11.2014, E. 2014/20522, K. 2014/27342; Y. 12. HD., 01.03.2010, E. 2009/23170, K. 2010/4487; Y. 19. HD., 18.02.2013, E. 2013/455, K. 2013/3062.

16 Tuna/ Gürbüz, s. 148; Alişkan, s. 156.

17 Tam ciroda, ciro şerhinin çizilip imzanın korunmasının hukuki niteliği ve sonuçları hakkında bkz. Bölüm II/D.

18 Y. 11. HD., 23.06.2015, E. 2014/19197, K. 2015/9264; "... ciro için ciro edenin isminin yazılmasının şart olmayıp cirantanın imzası ile cironun gerçekleştiği, çizilmiş ciroların yazılmamış hükmünde olduğu, takip konusu çekte davacı şirketin temsilcisi olan...in isminin çizildiği sabit ise de, ceza soruşturmasında ve isticvaben beyanında ...in çizilen isminin altındaki imzanın kendisine ait olduğunu kabul ettiği, çekte yalnız ...ismi çizili olup, şirketin her zaman değiştirilebilir kaşesi üzerindeki imzanın ise şirket temsilcisi olan ...e ait olduğu, geçerli ciro imzası ile düzgün ciro silsilesi sonucunda takip alacaklısının yetkili hamil olduğu ve ciranta görülen davacıyı takip hakkının bulunduğu gerekçeleriyle, davanın reddine karar verilmiş, hüküm davacı vekilince temyiz edilmiştir... davacı vekilin yerinde görülmeyen bütün temyiz itirazlarının reddiyle usul ve kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA ... oybirliğiyle karar verildi". Ayrıca bkz. Y. 11. HD., 25.02.2016, E. 2015/28099, K. 2016/5416.

19 Domaniç, s. 132; Kendigelen, Kıymeti Evrak Hukuku, s. 208.

20 Bu örneklerde, cironun çizilmesi, geriye ciro (dönüş cirosu) yapılmaksızın ciroşu çizilen cirantanın tekrardan yetkili hamil sıfatı kazanmasını sağlamaktadır. Bu konuda bkz. Çamoğlu, s. 14-15.

21 Domaniç, s. 132; Çamoğlu, s. 12-13.

22 Bkz. Bölüm III/A/2.

23 Öztan, s. 552; İmregün, O.: Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2007, s. 68; Ülgen, H. (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan): Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2019, s. 167, 169; Kendigelen, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 200.

24 İrade açıklamaları hakkında genel olarak bkz. Kocayusufpaşaoğlu, N. (Kocayusufpaşaoğlu/Hatemi/ Serozan/Arpacı): Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4. Basıdan 7. Tıpkı Bası, İstanbul 2017, s. 86-87; Eren, F.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Ankara 2015, s. 120-121.

Dolayısıyla cironun çizilmesi de bir hukuki işlem niteliğindedir²⁵. Bunun bir sonucu olarak, ciroyu geçersiz kılmaya yönelik bir irade olmaksızın cironun aşınma veya benzeri bir sebeple okunamaz hale gelmesi veya yanlışlıkla çizilmesi durumlarında, ortada bir irade açıklaması bulunmayacağı için cironun maddi hukuk anlamında çizilmesinden bahsedilemeyecektir. Cironun çizilmesinin hukuki işlem mahiyetinde olması, çizimin geçerliliğinin değerlendirilmesinde ayrıca yetki, ehliyet ve irade sakatlıkları gibi hususların dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır²⁶.

Bununla birlikte ciro çiziminin hukuki işlem olarak geçersiz olması, bu geçersizliğin her koşulda düzenleyene/muhataba veya iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebileceği anlamına gelmemektedir. Aşağıda detaylı olarak incelendiği üzere²⁷, senet borçlusunun ve muhatap bankanın araştırma yükümlülüğünün şeklen inceleme ile sınırlı olması ve kambiyo senetlerinin kamu güvenini haiz senetler olması dolayısıyla hukuki görünüşe güvenin korunması, yetkisiz olarak veya yanlışlıkla çizilen ciroların da TTK m.686/1 ve 790 kapsamında yazılmamış sayılmasına neden olabilir.

C. CIRONUN ÇİZİLMESİNİN HUKUKİ SONUÇLARI

TTK m.686/1 ve m.790 uyarınca, çizilmiş cirolar, yazılmamış sayılır. Yazılmamış sayılmanın en önemli sonucu, çizilmiş cironun, ciro silsilesine göre senedin yetkili hamilinin belirlenmesinde tümüyle göz ardı edilmesidir. Bunun ciro silsilesinin düzgünlüğüne etkisi ise, çeşitli ihtimallere göre değişmektedir.

Çizilen cironun ciro silsilesini bozan bir ciro olması halinde, bu ciro yok hükmünde olacağından senedi elinde bulunduran kişi, şeklen yetkili hamil kabul edilecektir²⁸. Senedi elinde bulunduran hamile yapılan cironun çizilmiş olması durumunda ise, söz konusu hamil yetkisiz hale geleceği için²⁹, senede dayalı herhangi bir talepte bulunamayacaktır³⁰. Lehtarın cirosunun çizilmesi, ciro silsilesini sonraki tüm cirantalar açısından bozacaktır³¹. Senet üzerinde lehtarın birden fazla cirosunun bulunması durumunda ise, lehtarın ilk cirosunun çizilmesi, düzgün ciro silsilesini, lehtarın sonraki

25 Çamoğlu, s. 12-13.

26 Doktrinde bazı yazarlar, cironun yetkili kişi tarafından çizilmesinin gerekli olduğunu belirtmekle birlikte, cironun kasten veya istenmeden çizilmiş olmasının bir fark yaratmadığını savunmuşlardır, Öztan, s. 587; Alışkan, s. 156; Hacıömeroğlu, s. 172. Cironun istemsiz çizilmesinin maddi hukuk anlamında geçerli sayılması, söz konusu çizimin bir maddi fiil olarak kabulü halinde mümkün olabilir. Bu bakımdan, maddi hukuku açısından cironun çizilmesinde yetkinin aranmasına rağmen iradenin göz ardı edilmesi, bir çelişki yaratmaktadır.

27 Bkz. Bölüm IV.

28 Poroy/ Tekinalp, s. 205; Ülgen, s. 171-172; Tuna/Göç Gürbüz, s. 148; Bozer, A. ve Göle, C.: Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2017, s. 106. Y. 12. HD., 20.09.2012, E. 2012/8632, K. 2012/27148; Y. 12. HD., 27.06.2011, E. 2010/32785, K. 2011/13600; Y. 19. HD., 24.09.2014, E. 2014/9994, K. 2014/14001.

29 Bu halde, hamilin şeklen yetkisiz hale gelebilmesi için, önceki cironun tam ciro olması gereklidir. Önceki cironun beyaz ciro olması halinde ise, hamil, kendisine yapılan ciro çizilse dahi şeklen yetkili olmaya devam edecektir.

30 Y. 12. HD., 10.11.2016, E. 2016/28878, K. 2016/23299; Y. 12. HD., 17.11.2014, E. 2014/20522, K. 2014/27342; Y. 12. HD., 15.04.2014, E. 2014/8767, K. 2014/10942; Y. 12. HD., 16.09.2003, E. 2003/13742, K. 2003/17697.

31 Öztan, s. 585; Kendigelen, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 212. Y. 12. HD., 01.12.2008, E. 2008/18032 K. 2008/21291; Y. 19. HD., 22.03.2010, E. 2009/5632, K. 2010/3117.

cirosundan itibaren başlar hale getirecektir. Bu ihtimalde, lehtarın çizilen ilk cirosu ile sonraki cirosu arasında kalan cirantaların senede dayalı talepte bulunma hakları bulunmayacaktır³².

Cironun çizilmesi, bazı durumlarda ciro silsilesini etkilemeyebilir. Lehtarın cirosundan önce gelen cirolar, yok hükmünde olduğu için, bu ciroların çizilmesi ciro silsilesinin düzgünlüğüne tesir etmeyecektir³³. Benzer şekilde, lehtar ile senedi tam ciroyla devralan cirantalara ait beyaz cirolar dışında, senet üzerindeki beyaz ciroların çizilmesi de ciro silsilesine herhangi bir etkide bulunmayacaktır³⁴.

Cironun çizilmesini düzenleyen TTK m.686/1 ve m.790 hükümleri, esas olarak cironun teşhis fonksiyonunu düzenlemektedir. Ne var ki, cironun çizilmesinin etkisi, sadece teşhis fonksiyonuyla sınırlı değildir. Cironun çizilmesi, aynı zamanda cironun teminat fonksiyonunu ortadan kaldırmaktadır³⁵. Bu çerçevede, çizilmiş ciroların sahipleri, senedin ödenmemesi sebebiyle herhangi bir sorumluluğa sahip olmayacaktır³⁶.

Geçerli bir ciro çizimi sebebiyle şeklen hak sahipliğinin kaybedilmesi, kural olarak senet hamilinin maddi hukuk anlamında hak sahipliğini de ortadan kaldırır. Ancak cironun çizilmesine rağmen, senet hamili, maddi hukuk anlamında hak sahibi olarak kalabilir. Örneğin, (A)'nın, tek varisi olan oğlu (B)'ye yapmış olduğu tam ciroyu çizdikten sonra ölmesi durumunda, (B) miras hükümleri uyarınca maddi anlamda hak sahibi olmaya devam edecektir³⁷.

D. CİRO METNİNİN (ŞERHİNİN) ÇİZİLMESİ VE HUKUKİ SONUÇLARI

Yukarıda da bahsedildiği üzere³⁸, tam cironun TTK m.686/1 ve 790 anlamında çizilmiş sayılması için, ciro şerhinin altındaki imzanın çizilmesi gerekli ve yeterlidir. İmza çizilmeden sadece ciro şerhinin çizilmesinin hukuki sonuçları konusunda ise, doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır.

Doktrinde bir grup yazar, tam cirodadaki ciro şerhinin çizilip imzanın korunması durumunda, bu imzanın beyaz ciro olarak geçerli kabul edileceğini ifade etmektedir³⁹. Buna karşılık doktrinde çoğunluk, ciro şerhinin çizilmesi halinde geriye kalan imzanın beyaz ciro sayılmasının, yetkili hamil

32 Y. 12. HD., 20.09.2017, E. 2016/19381, K. 2017/11051; Y. 12. HD., 14.04.2014, E. 2014/8920, K. 2014/10742.

33 Y. 12. HD., 03.12.2015, E. 2015/15790, K. 2015/30366. Lehtarın cirosundan önce gelen ciroların teminat cirosu olarak geçerli kabul edilmesi gerektiği yönünde bkz. *Alışkan, M. ve Cankat, R.*: Teori ve Uygulamada Kambyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirosundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Cirosu), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2017, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, C. 16, S. 2, Özel Sayı, s. 29-54.

34 Y. 12. HD., 28.04.2006, E. 2006/6072 K. 2006/9442.

35 Cironun teminat (garanti) fonksiyonu hakkında bkz. *Öztaş, s. 598-609; Poroy/Tekinalp, s. 209-210; Kendigelen, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 214-216.*

36 Y. 12. HD., 26.05.2016, E. 2016/1261, K. 2016/14888; Y. 12. HD., 28.04.2015, E. 2015/474, K. 2015/11474; Y. 12. HD., 10.04.2015, E. 2015/583, K. 2015/9317; Y. 12. HD., 11.09.2012, E. 2012/11057, K. 2012/25791; Y. 12. HD., 07.05.2009, E. 2009/1733 K. 2009/10031.

37 *Öztaş, s. 582-583; Kınacıoğlu, s. 156; Poroy/Tekinalp, s. 207.*

38 Bkz. Bölüm II/A.

39 *Baumbach/ Hefermehl/ Casper, Art. 16 N. 9; Karayalçın, s. 143; Poroy/Tekinalp, s. 195; Çamoğlu, s. 13.*

olmayan kişilere ciro silsilesini düzeltme imkânı vereceğini, dolayısıyla sadece ciro şerhinin çizilmesi durumunda cironun tamamen çizilmiş sayılması gerektiğini savunmaktadır⁴⁰.

Sadece ciro şerhinin çizilmesi halinde cironun tümüyle çizilmiş sayılacağını kabul eden çoğunluk görüşüne çeşitli gerekçelerle katılmamaktayız. Öncelikle, bu halde cironun çizilmiş sayılması, söz konusu görüşü savunanların ana gerekçesi olan bozuk ciro silsilesinin düzgün hale getirilmesinin önlenmesi amacıyla her zaman hizmet etmeyebilir. Örneğin, (L)'nin lehtar olduğu bir bonoyu beyaz ciroyla (C1)'e, (C1)'in ise bu bonoyu tam ciroyla (C2)'ye devrettiği bir senaryoda, bu bonoyu hırsızlık sonucu elde eden (H)'nin (C1)'in yapmış olduğu tam cirodaki (C2)'nin ismini çizmesi durumunda cironun tamamen çizilmiş sayılması, ciro silsilesini şeklen düzgün hale getirecektir. Bu kurguda, (C1)'in çizilmeyen imzasının beyaz ciro olarak kabul edilmeyip cironun tamamen çizilmiş sayılması, yalnızca (C1)'in ciranta olarak sorumluluğunu ortadan kaldıracaktır ki bu sonuç, maddi hukuk bakımından hak sahibi olan (C2)'nin daha da aleyhine olacaktır.

Ayrıca cironun tamamen çizilmiş sayılmasını savunan yazarların çoğunluğu tarafından da kabul edildiği üzere, cironun hukuka uygun olarak çizilmiş sayılabilmesi için, çizme işleminin yetkili kişi tarafından yapılmış olması gereklidir⁴¹. Yetkisiz kişilerce yapılan çizim ise, aşağıdaki bölümde de açıklandığı üzere tahrifat niteliğinde olacaktır. Tam cirodaki ciro şerhinin yetkisiz kişilerce çizilmesi de aynı şekilde tahrifat olarak muamele göreceği için, şerhin yetkisiz hamilce çizilerek bozuk ciro silsilesinin düzeltilmesi, her halükârda maddi hukuk anlamında geçersiz olacaktır. Şekli hak sahipliği incelemesinde, borçlu veya muhatap banka, ciro şerhinin silinmesiyle geriye kalan imzayı beyaz ciro olarak algılayacağı için, cironun tamamen çizilmiş sayılması bu halde de mümkün olmayacaktır.

Ciro şerhinin yetkili kişi tarafından çizilmesi halinde ise, bu kişinin iradesine aykırı şekilde cironun tamamen çizildiğinin kabulünün haklı bir gerekçesi bulunmayacaktır. Örneğin, senedin yetkili hamili, senedi tam ciroyla ciro ettikten sonra fikrini değiştirerek senedi henüz teslim etmeden önce, ciro şerhini çizip senedi beyaz ciroyla devretme yolunu tercih edebilir. Tam ciro ile devredilen senedin herhangi bir sebeple iade alınmasından sonra, bu senedin üçüncü bir kişiye devredilmesi için de önceki cirodaki ciro şerhinin çizilmesi yöntemi kullanılabilir. Benzer şekilde, senet üzerindeki rehin veya tahsil cirosu, tarafların anlaşması sonucu rehin veya tahsil cirosu şerhi çizilerek temlik cirosuna çevrilebilir. Tüm bu hallerde, cironun tamamen çizilmiş sayılması yerine, yetkili kişinin iradesine uygun olarak geriye kalan imzanın beyaz ciro olarak kabul edilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Sonuç olarak sadece ciro şerhinin çizilmesi halinde de maddi hukuk yönünden çizimi yapan kişinin yetkisine ve iradesine bakılarak hareket edilmesi gereklidir. Çizimi yapan yetkili kişinin iradesinin cironun tamamının çizilmesi yönünde olmasına rağmen, "iptal" yazısı imzaya kadar uzanmamışsa, ispata ve görünüşe güvene ilişkin hususlar saklı kalmak kaydıyla cironun tamamen çizildiği kabul edilebilir. İradenin sadece şerhin çizilmesi yönünde olduğu bir durumda ise, artık TTK m.686/1

40 Doğanay, s. 1649; İmregün, s. 71; Öztan, s. 570-571; Tuna/Göç Gürbüz, s.148; Tekil, s. 130; Alışkan, s. 156-159; Kendigelen, A.: Çek Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2019, s. 251-252; Hacıömeroğlu, s. 6-62.

41 Bkz. Bölüm III/A.

ve 790 uyarınca çizilmiş bir cirodan bahsedilemeyecektir. Bununla birlikte söz konusu hükümlerin, bu halde de çizilen ciro şerhiyle sınırlı olarak kıyasen uygulanacağı, yani çizilen şerh yazılmamış sayılarak geriye kalan imzanın hukuki sonuçlarını doğurmaya devam edeceği kabul edilmelidir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2010 tarihli bir kararı da bu görüşü destekler niteliktedir⁴².

Bu açıklamalar, senedin arkasındaki tam cironun şerh kısmının çizilmesi hali için geçerlidir. Senedin ön yüzüne atılmış olan tam ciro şerhinin çizilmesi halinde ise, varılması gereken sonuç daha farklıdır. TTK m.701'in üçüncü fıkrasında, muhatabın veya düzenleyenin imzaları hariç olmak üzere, poliçenin yüzüne atılan her imzanın aval şerhi sayılacağı; maddenin dördüncü fıkrasında ise, kimin için verildiği belirtilmeyen avalin, düzenleyen için verilmiş kabul edileceği ifade edilmiştir. Bu bakımdan, senedin ön yüzündeki tam cironun şerh kısmının çizilmesi halinde, geriye kalan imza, düzenleyen için verilmiş aval olarak kabul edilecektir⁴³.

III. ÇİZİLMİŞ CIRONUN MADDİ HUKUK BAKIMINDAN GEÇERLİLİĞİ

A. CİROYU ÇİZME HAKKI

I. Çizme Hakkının Sahibi ve Kapsamı

Senet bedelini ödeyen borçlunun poliçe ve protesto belgesini talep etme hakkını düzenleyen TTK m.727/2'de, poliçeyi ödemiş olan her cirantanın, kendi cirosunu ve kendisinden sonra gelen borçluların cirolarını çizebileceği belirtilmiştir. Senet ödendikten sonraki aşamada ciro silsilesinin sadeleştirilmesine yönelik bu hükmün⁴⁴, TTK m.686/1 (ve de m.790) kapsamında ciroyu çizme yetkisi açısından genel bir kural oluşturduğundan bahsedilemez. Bu bakımdan maddi hukuk kapsamında kimlerin ciroyu çizme hakkına sahip olacağını ayrıca belirlenmesi gereklidir. Doktrinde, bu konuda farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Arslanlı ve İmregün, herhangi bir ayırım yapmadan hamilin ciro silsilesini düzeltmek için ciroyu çizebileceğini savunmuştur⁴⁵. Bu görüşten hareket edilirse, senedi elinde bulunduran herkesin

42 Y. 12. HD., 09.02.2010, E. 2009/30453, K. 2010/2721; "Somut olayda, hamiline düzenlenmiş çekte ilk cironun N.A. tarafından yapıldığı bu cironun alt kısmına "BEDELİ TAHSİLDİR" "Akbank TAŞ. Manavgat şb./Antalya" yazıldığı daha sonra cironun altına ilave olarak yazılan bu kısım üzerine "İPTAL" yazıldığı görülmüştür. Görüldüğü gibi hamil Akbank'ın adını yazarak cirosunu tam ciro halinde düzenledikten sonra sadece tam ciroyu ihtiva eden Akbank ismini iptal ederek cirosunu beyaz ciro haline dönüştürmüştür. Bu durumda hamilin ciro imzası iptal edilmediğinden varlığını korumaktadır. Burada iptal edilen kısım yalnızca çek bedelinin tahsil edilmesi için Akbank'a yapılan tahsil cirosunun iptalidir. Şayet hamil kendi cirosunu iptal etmek istese idi ciro su üzerine iptal yazısını yazması gerekirdi. Kendi cirosunu iptal etmediğinden ve bu ciroda beyaz ciro olmakla bu ciroya dayanarak alan ve bankaya ibraz ettiği anlaşılacak takip alacaklı Mehmet Arslan yetkili hamildir. Çek üzerinde yapıldığı iddia edilen değişiklikler keşideci tarafından paraf edildiğine ve bunun aksinin de iddia edilmediğine göre şikayetçi borçlu Nevzat'ın ileri sürdüğü hususlar yargılamayı gerektirdiğinden icra mahkemesinde dinlenemez. Mahkemece şikayetin reddine karar vermek gerekir iken kabulüne karar verilmesi isabetsizdir". Aksi yönde bkz. Y. 19. HD., 12.02.2013, E. 2012/17335, K. 2013/2548.

43 *Tuna/Göç Gürbüz*, s.148; *Alışkan*, s. 157. Bununla birlikte poliçede ön yüze atılan cironun muhataba ait olması durumunda, ciro şerhinin çizilmesi sonucu geriye kalan imza, TTK m.695 uyarınca kabul hükmünde olacaktır.

44 *Çamoğlu*, s. 13.

45 *Arslanlı, H.:* Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, Ankara 1954, s. 109; *İmregün*, s. 76.

ciroyu çizme hakkına sahip olduğu, dolayısıyla çizim konusunda yetki tartışmasının önemsiz olduğu sonucuna varmak gerekir.

Karayalçın, ciroyu çizme yetkisinin, poliçe alacaklısına ait olduğunu, yetkisiz kişilerce yapılacak çizimin tahrifat niteliğinde olacağını belirtmiştir⁴⁶. Bu görüş uyarınca, senedi elinde bulunduran yetkisiz hamil, ciroları çizerek ciro silsilesini düzeltmeyecektir. Ancak yazar, poliçe alacaklısının, TTK m.727'de öngörüldüğü üzere sadece kendi ve kendisinden sonra gelen ciroları mı çizebileceği yoksa kendinden önce gelen cirolar dâhil senet üzerindeki tüm ciroları mı çizebileceği konusunda bir açıklık sağlamamıştır.

Poroy/Tekinalp, cironun hakkı olan kimse tarafından çizilmesi gerektiğini ifade etmiştir⁴⁷. Yazara göre, her ciranta, poliçeyi teslim etmeden önce kendi cirosunu çizebilecek ve ayrıca TTK m.727/2 uyarınca poliçeyi ödemiş olan her ciranta, kendi cirosunu ve kendinden sonra gelen ciroları çizme hakkına sahip olacaktır⁴⁸.

Öztan ve Kınacıoğlu ise, TTK m.727/2'ye ek olarak maddi hukuk anlamında hak sahibi olan hamilin, kendi hukuki durumunu değiştirmedeği sürece senet üzerindeki ciroları çizebileceğini belirtmişlerdir⁴⁹. *Öztan*'a göre, cironun, ciro silsilesinin düzeltilmesi veya önceki hamillerce ileri sürülecek defilerin ortadan kaldırılması amacıyla çizilmesi mümkün değildir⁵⁰.

Kanımızca, ciroyu çizme yetkisi, ciroyu elinde bulunduran herkese verilmemelidir. Aksi takdirde, senedi meşru olmayan bir şekilde eline geçiren kişi, ciro silsilesini bozan ciroları çizerek maddi hukuk yönünden meşru hamile karşı da ileri sürülecek bir hak sahipliği elde etmiş olur. TTK m.727/2'de, poliçeyi ödeyen cirantanın çizim hakkını dahi kendi cirosu ve kendinden sonra gelen cirolarla sınırlayan kanun koyucunun amacının da bu olmadığı açıktır. Bununla birlikte TTK m.686/1ve 790 kapsamında geçerli ciro çiziminin, TTK m.727/2 ile sınırlı olduğu da söylenemez. Yazarların ekseriyeti tarafından kabul edildiği üzere, cirantanın, yapmış olduğu ciroyu senedi henüz teslim etmeden önce çizmesi mümkündür. Yine senedi ödeme dışında bir sebeple iade alan cirantanın, kendi cirosunu çizebileceği konusunda şüphe bulunmamaktadır. Burada asıl belirlenmesi gereken husus, söz konusu durumlar dışında yetkili hamilin ciroyu hangi halde çizilebileceğidir.

“*Ciro çiziminin hamilin kendi hukuki durumunda bir değişiklik yaratmaması*” kriteri, bu bakımından uygulanabilir bir sınırlama getirmekle birlikte, senet üzerindeki diğer hak sahiplerine etkiyi göz ardı etmesi sebebiyle eksik kalmaktadır. Hamil tarafından yapılacak ciro çizimi, hamilin kendi hukuki durumunu etkilemese dahi üstteki cirantaların haklarını olumsuz etkileyebilir. Dolayısıyla yetkili

46 *Karayalçın*, s. 142. Benzer yönde bkz. *Doğanay*, s. 1649, *Tuna/Göç Gürbüz*, s. 154, *Pulaşlı*, H.: Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara 2019, s. 187.

47 *Poroy/Tekinalp*, s. 194-195. Benzer yönde bkz. *Ülgen*, s. 167.

48 *Çamoğlu* da cironun sadece onun sahibi ciranta tarafından çizilebileceğini ifade ederek benzer bir görüşü benimsemiştir; *Çamoğlu*, s. 12.

49 *Öztan*, s. 587; *Kınacıoğlu*, s. 155. Benzer yönde bkz. *Kendiğelen*, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 208. Bu görüşün Alman doktrinindeki kaynağı için bkz. *Baumbach/Hefermehl/Casper*, Art. 16 N. 9.

50 *Öztan*, s. 588.

hamilin kendi cirosu ile diğer ciroları çizme yetkisinin belirlenmesindeki esas kriter, çizimin hamilin hak sahipliğine olumlu, diğer cirantalara ise haksız yere olumsuz etkide bulunmaması olmalıdır.

Bu çerçevede, senedin yetkili hamili, kendi hukuki durumunu iyileştirecek olması sebebiyle ciro silsilesinde daha üstte yer alan bir cirosunu çizemez⁵¹. Örneğin, bir bononun, lehtar (L) tarafından beyaz ciro ile (C1)'e, (C1) tarafından beyaz ciro ile (C2)'ye ve (C2) tarafından yine beyaz ciroyla tekrardan (C1)'e devredildiği bir durumda, (C1), (C2)'ye yaptığı ciroyu çizerek ona karşı alacaklı konumuna geçemez. Aynı şekilde, mirasçı, murisin ismine yapılan ciroyu çizerek senedin doğrudan kendisine temlik edildiği yönünde bir izlenim yaratamaz⁵².

Yetkili hamil, üstte yer alan cirantalardan birinin cirosunu çizerek bu cirantanın sonraki cirantalara karşı sorumluluğunu da ortadan kaldıramaz. Örneğin, bir bononun, lehtar (L) tarafından beyaz ciro ile (C1)'e, (C1) tarafından beyaz ciro ile (C2)'ye ve (C2) tarafından yine beyaz ciroyla (H)'ye devredildiği bir durumda, (H), (C1)'in cirosunu çizerek bonoyu ödeyen (C2)'nin ona başvurmasını engelleyemez. Buna karşılık (H), kendi hukuki durumunu iyileştirmeyeceği ve diğer cirantaların hakkını etkilemeyeceği için (C2)'nin cirosunu çizebilecektir. Benzer bir şekilde, (H), senetten kaynaklanan alacak hakkı üzerinde tasarrufta bulunma hakkının bir sonucu olarak (L)'nin cirosunu çizerek halihazırda düzgün olan ciro silsilesini bozabilir.

Ciro çizme yetkisi hakkında bir diğer sorun, senedi rehin veya tahsil cirosu ile elinde bulunduran kişinin, senetteki ciroları çizip çizemeyeceğidir. Bahis konusu kişilerin, ciroyu veya ciro şerhini çizerek ciro silsilesini düzeltemeyeceği veya rehin veya tahsil cirosunu temlik cirosu haline getirmeyeceği konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bu kişiler, senet üzerindeki haktan feragat etme yetkisine sahip olmadıkları için⁵³, ciro silsilesini bozacak veya bazı cirantaları sorumluluktan kurtaracak şekilde de ciroları çizemezler. Senedi rehin cirosu veya tahsil cirosu ile elinde bulunduran kişinin, aynı zamanda cirosu daha üstte yer alan bir ciranta olması halinde, bu kişi yine ne kendi cirosunu ne de diğer cirantaların cirosunu çizebilecektir. Bu kapsamda, söz konusu kişiler, sadece ciroyu yapan kişinin lehtar olması veya bir önceki cironun tam ciro olması kaydıyla kendilerine yapılan rehin cirosunu veya tahsil cirosunu çizebilirler. Zira bu halde cironun çizimi, ciro eden ciranta ile diğer cirantaların haklarını hiçbir şekilde etkilemeyecektir⁵⁴.

2. Cironun Yetkisiz Çiziminin Hukuki Sonuçları

Cironun yetkisiz kişi tarafından çizilmesi, doktrinin ekseriyeti tarafından senet üzerinde yapılmış bir tahrifat olarak kabul edilmektedir⁵⁵. Senet üzerindeki tahrifatın sonuçlarını düzenleyen TTK'nın

51 *Baumbach/ Hefermehl/ Casper*, Art. 16, N. 9; *Bülöw*, Art.16 N. 13.

52 *Baumbach/ Hefermehl/ Casper*, Art. 16, N. 9; *Öztaş*, s. 588.

53 *Arslanlı*, s. 114, 117; *Öztaş*, s. 613, 627-628; *Poroy/Tekinalp*, s. 212, 214; *İmregün*, s. 77-78; *Bozer/Göle*, s. 112; *Pulaşlı*, s. 196, 200-201. Tahsil cirosu yönünden aksi görüşte olanlar için bkz. *Karayalçın*, s. 150; *Kınacıoğlu*, s. 178.

54 Buna karşılık bir önceki cironun beyaz ciro olması durumunda, tahsil veya rehin cirosuyla senedi elinde bulunduran kişi, kendisine yapılan ciroyu çizmesi durumunda şeklen yetkili hamil durumuna geleceği için, böyle bir çizimi yapma yetkisine sahip olmayacaktır.

55 *Baumbach/Hefermehl/Casper*, Art. 16 N. 9; *Bülöw*, Art. 16, N. 12; *Karayalçın*, s. 142; *Öztaş*, s. 587; *Poroy/Tekinalp*, s.

748'inci maddesi uyarınca, “*bir poliçe metni değiştirildiği takdirde, değiştirmeden sonra poliçe üzerine imza koymuş olan kişiler, değişmiş metne ve ondan önce imzasını koyanlar ise eski metne göre sorumlu olurlar*”. Yetkisiz ciro çiziminin geniş anlamda tahrifat niteliğinde olduğu görüşüne katılmakla birlikte, TTK m.748'in, cironun teşhis fonksiyonunu düzenleyen TTK m.686/1 ve m.790 hükümleri ile ciro çiziminin kendine özgü niteliği dikkate alınarak uygulanması gerektiğini düşünmekteyiz⁵⁶. Bu noktada, çeşitli ihtimallere göre değerlendirme yapılmalıdır.

İlk değerlendirme, bozuk olan ciro silsilesinin yetkisiz bir biçimde düzeltilmesi ihtimali açısından yapılmalıdır. Senet, ancak şekli veya maddi anlamda yetkili hamil tarafından ciro edilerek devredilebilir⁵⁷. Buna karşılık senetten şekli anlamda yetkili hamil olduğu anlaşılmayan ve maddi hukuku anlamında da hak sahibi olmayan kişinin, senedi devretmesi mümkün değildir. Böyle bir kişi tarafından yapılacak cironun ne temlik ne de teminat işlevi olacaktır⁵⁸. Örneğin, (D) bir bono düzenleyerek lehtar (L)'ye teslim etmiş; sonrasında bono, (L) tarafından beyaz ciro ile (C1)'e, (C1) tarafından ise tam ciro ile (C2)'ye devredilmiş; (C2)'nin bonoyu kaybetmesi üzerine bonoyu eline geçiren (E), senedi (F)'ye ciro etmiş, (F) ise senedi ciro ile (H)'ye devretmiştir. Bu senaryoda, (C1)'in cirosundan sonraki kopukluk, senet metninden anlaşıldığı için, (E), ne şekli ne de maddi hukuk anlamında hak sahibi sıfatını kazanmıştır. Dolayısıyla olayda (E) ve (F) tarafından yapılacak ciroların ne temlik fonksiyonu ne de teminat fonksiyonu bulunacaktır. Bu halde (H), cironun kopukluğundan önce senette imzası bulunanların yanı sıra, ciroları geçersiz olan (E) ve (F)'ye karşı da senede dayalı olarak herhangi bir talepte bulunamayacaktır.

Yukarıdaki örnekte, bonoyu bulan (E)'nin, (C1)'in yapmış olduğu tam cironun tamamını veya ciro şerhini çizerek ciro silsilesini düzgün hale getirmesi durumunda ise, (E) şekli anlamda hak sahibi haline geleceği için, onun tarafından (F)'ye yapılan ciro ile (F) tarafından (H)'ye yapılan ciro, geçerli olacak ve temlik ve teminat fonksiyonuna sahip olacaktır. Ancak (E)'nin (C1) tarafından yapılan ciroyu çizme hakkı bulunmadığı için, bu çizim işlemi, tahrifat niteliğinde olacaktır. Bu halde, TTK m.748'in uygulanması halinde, bu tahrifatın, senede daha önceden imza atan (D), (L) ve (C1)'e karşı ileri sürülemeyeceğini, dolayısıyla (H)'nin senede dayalı olarak sadece senede tahrifattan sonra imza atan (E) ve (F)'ye karşı başvurabileceği iddia edilebilir. Ne var ki, bu halde, ciro silsilesinin düzgün olması sebebiyle TTK m.686/1 uyarınca yetkili hamil olarak kabul edileceği ve düzgün ciro zincirindeki her ciranta senet sebebiyle sorumlu olacağı için⁵⁹, (H); (D), (L) ve (C1)'e de başvurabilecektir.

Düzgün bir ciro silsilesindeki bir cironun yetkisiz çiziminin sonuçları ise daha farklıdır. Örneğin, bir bono, lehtar (L) tarafından (C1)'e, (C1) tarafından ise (H)'ye tam ciro ile devredilmiş, daha sonra da

194; Tuna/Göç Gürbüz, s. 154; Çamoğlu, s. 23; Kendigelen, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 208; Pulaşlı, s. 148.

56 Cironun yetkisiz çizimini tahrifat olarak kabul eden Öztan, poliçe borçlularının imzalarında yapılan değişikliklerin TTK m.748 anlamında senet metninde değişiklik anlamına gelmeyeceğini, m.748'in bu tür değişikliklere kıyasen uygulanabileceğini ifade etmiştir; Öztan, s. 863.

57 Maddi hukuku anlamında hak sahibinin, şeklen hak sahibi gözükmese de senedi ciro edebileceği yönünde bkz. Kınacıoğlu, s. 156; Poroy/Tekinalp, s. 207. Öztan, geçerli bir halefiyet durumu hariç, maddi hukuk bakımından hak sahibi kişinin, şeklen hak sahibi olmaması halinde senedi ciroyla devredemeyeceğini ifade etmiştir, Öztan, s. 593.

58 Öztan, s. 604; Kınacıoğlu s. 158; Poroy/Tekinalp, s. 208; Alışkan, s. 299-300. Aksi yönde bkz. Tuna/Göç Gürbüz, s. 156.

59 Poroy/Tekinalp, s. 209.

bononun zilyetliği (H) tarafından tahsil ciroyuyla (T)'ye geçirilmiş olsun. Bu örnekte, ciroyu çizme yetkisi bulunmayan (T)'nin, (L)'nin cirosunu çizmesi halinde, bu çizim geçersiz olacaktır. Ancak söz konusu cironun çizilmesiyle birlikte, (H), artık senedin şekli hak sahibi olarak gzkmeyecektir.

Burada (H)'nin ve senedi ondan ciroyla devralan kişilerin, senede dayalı olarak (H)'den önce gelen borçlara başvurma hakkına sahip olup olmayacağı sorunu ortaya çıkacaktır. TTK m.748'den yola çıkılır ise, düzenleyen ile (L) ve (C1), cironun çizilmesinden önce senede imza atıkları için, bu kişilerin sorumluluğunun ciro silsilesinin bozulmasından sonra da devam edeceği sonucuna varılmalıdır⁶⁰. (H)'nin senedi (M)'ye ciro etmesi durumunda ise, (H)'nin sorumluluğu ile (M)'nin hak sahipliği, (H) tarafından yapılan cironun geçerliliğine bağlı olacaktır. (H), her ne kadar (L)'nin cirosunun silinmesi sonucu şekli hak sahipliğini yitirmişse de maddi hukuk anlamında hak sahibi kalmaya devam etmiřtir⁶¹. Dolayısıyla maddi hukuk uyarınca hak sahibi olan (H) tarafından (M)'ye yapılan ciro geçerli olacak olup, (M), yetkili hamil olarak (H) ile ondan önce gelen tüm borçlara karşı, başvuru şartlarının sağlanması kaydıyla senede dayalı talepte bulunabilecektir.

B. CIRONUN ÇİZİLMESİNDE EHLİYET VE TEMSİL

Cironun izilmesi bir hukuki işlem niteliğinde olduğu için, bu işlemi gerçekleştirecek kişinin fiil ehliyetine sahip olması gereklidir. Kambiyo senetlerine ilişkin ehliyeti düzenleyen TTK m.670'te, “*sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir*” denilerek genel fiil ehliyetine gönderme yapımış, özel bir ehliyet şartı getirilmemiřtir⁶². Bu bakımdan, cironun çizilmesi işleminin kambiyo borçlanması niteliğinde olup olmadığı tartışmasından bağımsız olarak bu işlemin gerçekleştirilmesi için, çizimi yapan hamilin, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) uyarınca fiil ehliyetine sahip olması gereklidir⁶³.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan yetkili hamil tarafından yapılacak izim, TMK m.15 uyarınca mutlak butlanla batıl olup, bu çizimin veli veya vasinin sonradan vereceği onay ile geçerli hale gelmesi mümkün deđildir⁶⁴. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar ise, yasal temsilcilerinin onayı olmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremez ve malvarlıkları üzerinde tasarruf bulunamazlar. Ancak bu kişiler, yasal temsilcilerinin izni olmaksızın, kendilerini herhangi bir yükümlülük altına sokmadan karşılıksız kazanım sağlayan işlemleri gerekleřtirebilirler⁶⁵. Dolayısıyla ayırt etme gücüne sahip küçükler ile kısıtlıların ciroyu çizme ehliyetine sahip olup olmadığı, çizimin yarattığı hukuki sonuçlara göre belirlenmelidir.

60 Aynı sonuç, ciro çiziminin ciro silsilesini bozmaması halinde de ortaya çıkacaktır. Bu halde, cirosu yetkisiz olarak zilen ciranta, cirosunun çizilmesine rağmen kendinden sonra gelen hamillere karşı cirosu sebebiyle sorumlu olmalıdır.

61 ztan, s. 582-583; Alışkan, s. 231.

62 Karayalçın, s. 44-45; Domaniç, s. 93-94; Kendigelen, ek Hukuku, s. 54; Pulaşlı, s. 121.

63 Çizimi gerçekleştiren yetkili hamilin yabancı uyruklu olması durumunda, TTK m.766 uyarınca bu kişinin ehliyetinin belirlenmesinde vatandaşı olduğu ülke hukuku uygulanır.

64 Oğuzman, K., Seliçi, . ve Oktay-zdemir, S.: Kişiler Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2019, s. 84-85; Dural, M. ve gz, T.: Türk zel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku, 20. Baskı, İstanbul 2019, s. 69.

65 Oğuzman/Seliçi/Oktay-zdemir, s. 108-109; Dural/gz, s. 91-92; Akipek, J., Akıntürk, T. ve Ateş, D.: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Birinci Cilt, 15. Bası, İstanbul 2019, s. 324-325.

Cironun çizilmesinin ciro silsilesini bozarak sınırlı ehliyetsizin senetteki hakkını kaybetmesine sebebiyet verecek olması halinde, sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisinin onayı olmaksızın yapacağı çizim geçersiz olacaktır. Aynı şekilde, sınırlı ehliyetsiz, yasal temsilcisinin onayı olmaksızın ciro silsilesini bozmasa dahi üstte cirosu bulunan kişilerin cirolarını silerek bu kişileri senet borçlusu olmaktan çıkaramaz. Buna karşılık daha önce yasal temsilcisinin rızasıyla atılan cironun, senet henüz ciro edilen kişiye verilmeden önce veya söz konusu senet ciro edilen tarafından iade edildikten sonra çizilmesi, sınırlı ehliyetsizin malvarlığı için olumsuz bir sonuç doğurmayacağı için, sınırlı ehliyetsiz, bu çizme işlemini yasal temsilcisinin onayı olmaksızın gerçekleştirebilecektir. Ancak sınırlı ehliyetsizin sadece ciro şerhini çizerek ciroyu beyaz ciro haline getirmesi, onun senet ile borçlanabileceği kişilerin kapsamını genişleteceği için, yasal temsilcisinin onayı olmadan geçerli kabul edilmemelidir.

Küçük adına kambyo taahhüdünde bulunma yetkisine sahip olan veli, küçüğü temsilen senetteki ciroları çizebilir. TMK m.462'nin beşinci bendi uyarınca, vesayet altındaki kişi adına kambyo taahhüdünde bulunulabilmek için, vesayet makamı olan sulh hukuk hakiminden izin alınması gereklidir. Ne var ki, cironun çizilmesi kambyo taahhüdü doğurmayacağı için, vasinin, vesayet altındaki kişi adına bu işlemi sulh hukuk mahkemesinin izni olmaksızın yapabileceğinin kabulü gerekir. Ancak ciro şerhinin çizilerek senedin beyaz ciroya dönüştürülmesi, yukarıda da ifade edildiği üzere kambyo taahhüdünü genişleteceği için, sulh hukuk hakiminin iznini gerektireceği kanaatindeyiz.

Ciroyu çizme hakkının bir tüzel kişiye ait olması halinde, bu hak, tüzel kişiyi temsile yetkili kişilerce kullanılacaktır. Ticaret şirketlerinde müşterek imza kuralının uygulandığı durumlarda, çizme işleminin, müşterek imza yetkisine sahip iki temsilcinin onayıyla gerçekleştirilmesi gereklidir.

Yetkili hamil, çizme işlemini 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (BK) temsile ilişkin hükümleri uyarınca bir temsilci aracılığıyla da gerçekleştirebilir. Cironun çizilmesi kambyo taahhüdü niteliğinde olmadığı için, genel yetkili ticari vekilin, özel yetkilendirme olmaksızın müvekkili adına ciroyu çizebileceği kanısındayız. Ancak tam cironun beyaz ciro haline getirilmesi, kambyo taahhüdü niteliğinde olacağı için, ticari vekilin bu işlem için özel olarak yetkilendirilmiş olması gereklidir⁶⁶.

TTK m.677'de düzenlenen imzaların bağımsızlığı ilkesi uyarınca, senet üzerinde bulunan imzalardan birinin ehliyetsizlik sebebiyle geçersizliği, senetteki diğer imzaların geçerliliğini etkilememektedir. TTK m.678'de ise, temsil yetkisi bulunmaksızın veya temsil yetkisi aşılarak başka bir kişiyi temsilen atılan imza sebebiyle, temsil edilenin değil temsilcinin kendisinin sorumlu olacağı öngörülmüştür. Kambyo taahhüdüne ilişkin ehliyetsizliğin ve yetkisiz temsilin sonuçlarının düzenlendiği bu hükümlerin, cironun çizilmesi halinde uygulanması, bunların niteliği gereği mümkün gözükmemektedir. Kanaatimizce, ehliyete veya temsil yetkisine sahip olmaksızın cironun çizilmesi de tahrifat olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, hak sahibi olmayan bir kimse tarafından cironun çizilmesinin hukuki sonuçlarına ilişkin olarak yukarıda yaptığımız açıklamalar, cironun ehliyetsiz bir kimse veya yetkisiz temsilci tarafından çizilmesi hali açısından da geçerli olmalıdır.

66 BK m.551/2 uyarınca, ticari vekil, açıkça yetkili kılınmadıkça kambyo taahhüdünde bulunamaz. Buna karşılık ticari temsilci, BK m.548 uyarınca, müvekkili adına kambyo taahhüdünde bulunma yetkisine sahip olduğu için, onun adına ciroyu çizme yetkisini kullanabilecektir.

C. CIRONUN ÇİZİLMESİNDE İRADE SAKATLIKLARI

Ciroyu çizme iradesinin bulunmaması veya mevcut iradenin sakat olması, belirli durumlarda çizimin geçerliliğini etkileyebilecektir.

Doktrinde, kambiyo taahhüdünde bulunma iradesine yönelik defilerin, iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülmesi konusunda çeşitli ayrımlar yapılmaktadır. Buna göre, birçok belgeyi imzalarken gözlüğünü takmadığı için bir kambiyo senedini hataen imzalayan kişinin, bu imzanın oluşturduğu hukuki görünüşe bizzat katkıda bulunduğu için, senet dolayısıyla iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sorumlu olması gerektiği kabul edilmektedir⁶⁷. Aynı sonuç, bilinçli olarak alınan alkol veya uyuşturucunun etkisiyle ayırt etme gücünün kaybedildiği bir durumda senedin imzalanması hali açısından da savunulmaktadır⁶⁸. Kambiyo taahhüdünde bulunma konusunda bir irade mevcut olmasına rağmen, bu iradenin hata, hile veya korkutma sonucu sakatlanmış olması halinde ise, ağırlıklı görüşe göre, bu irade sakatlıkları senedi iyiniyetli iktisap etmiş kişilere karşı ileri sürülemeyecektir. Buna karşılık imzanın cebir sonucu atılmış olması ihtimalinde, ortada imza sahibine isnat edilebilecek bir irade beyanı olmadığı için, imza sahibinin iyiniyetli kişilere karşı dahi sorumlu olmayacağı genel kabul görmektedir⁶⁹.

İrade sakatlığı halleri arasında yapılan söz konusu ayırım, cironun çizilmesi işlemi açısından da uygulanmalıdır. Buna göre, bir cironun hak sahibi tarafından yanlışlıkla çizilmesi durumunda, iyiniyetli üçüncü kişilerin hukuki görünüşe güveni korunmalı ve cironun hukuka uygun olarak çizildiği kabul edilmelidir. Örneğin, bir bonoyu beyaz ciro ile devralan (A), senedi tam ciro ile (B)'ye cirolamış, ancak bu ciroyu, senedi (B)'ye teslim etmeden önce yanlışlıkla çizmiş ve daha sonra senedi kaybetmiştir. Bu durumda, (A), söz konusu bonoyu (C)'den iyiniyetli olarak devralan (D)'ye karşı, cirosunu hatalı olarak çizdiği iddiasında bulunamayacaktır. Ciroyu çizme iradesi bulunmasına rağmen bu iradenin hata, hile veya korkutma nedeniyle sakat olması halinde de aynı sonuca varmalıdır. Buna karşılık cironun fiziki cebir kullanılarak çizilmiş olması halinde, bu çizim, hak sahibine isnat edilemeyecek ve bu durum bir mutlak defi olarak iyiniyetli kişilere karşı da ileri sürülebilecektir.

Senet üzerinde yer alan bir cironun hamil tarafından yanlışlıkla çizilmesi nedeniyle ciro silsilesinin bozulması durumunda ise, hamil, maddi hukuk anlamında yetkili hamil olarak kalmaya devam edeceği için, cironun yanlışlıkla çizildiğini kural olarak senedin borçlularına karşı ileri sürebilecektir⁷⁰.

67 Öztan, s. 226; Poroy/Tekinalp, s. 100-101; Yılmaz, L.: Kambiyo Senetlerinde Def'iler, İstanbul 2007, s. 197, 213. Kırca, bir kambiyo taahhüdünde bulunulduğunun objektif olarak fark edilebilir olmasının, irade beyanının sahibine isnat edilmesi için gerekli ve yeterli olduğunu savunmuştur; Kırca, İ. (Kendigelen/Kırca): Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2019, s. 100-101.

68 Poroy/Tekinalp, s. 105; Kırca, s. 99.

69 Öztan, s. 224; Kınacıoğlu, s. 166; Kırca, s. 99; Helvacı, M. (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan): Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2019, s. 71. Poroy/Tekinalp, senedin tehdit altında imzalanması halinde de imzanın sahibine isnat edilemeyeceğini savunmaktadır; Poroy/Tekinalp, s. 100-101. Aynı yönde bkz. Sarıkaya, M: Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, İstanbul 2018, s. 120. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da 2018 tarihli bir kararında tehdit sonucunda bonoya atılan imzanın sahibine isnat edilemeyeceğine ve mutlak defi olarak iyiniyetli kişilere karşı da ileri sürülebileceğine hükmetmiştir; YHGK., 13.06.2018, E.2017/1627, K. 2018/1187. Yılmaz ise, senetteki imzanın hile, korkutma veya cebir yoluyla atılmış olması halinde, bunun mutlak defi olarak herkese karşı ileri sürülebileceğini belirtmiştir, Yılmaz, Defi'ler, s. 208-212.

70 Bkz. Bölüm V/B.

IV. ÖDEMEDE ÇİZİLMİŞ CIRONUN GEÇERLİLİĞİNİ İNCELEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

A. BORÇLUNUN İNCELEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

TTK m.710/3'e göre: "Hile veya ağır bir kusuru bulunmadıkça poliçeyi vadesinde ödeyen kişi borcundan kurtulur. Ödeyen kişi, cirolar arasında düzenli bir teselsülün bulunup bulunmadığını incelemekle yükümlü ise de cirantaların imzalarının geçerliliğini araştırmak zorunda değildir." Bu hüküm, borçlunun, poliçe veya bonoyu ödeme için ibraz eden kişinin yetkili hamil olup olmadığını araştırma yükümlülüğünün, TTK m.686/1 uyarınca ciro silsilesinin düzgünlüğünün şeklen incelenmesiyle sınırlı olacağını öngörmektedir. Bu çerçevede, senet borçlusu, hamilden hak sahipliğini kanıtlamak üzere kimliğinin ibrazını talep etmek dışında, ciro silsilesindeki imzaların geçerliliğini araştırma yükümlülüğüne ve yetkisine sahip değildir⁷¹.

Hamilin yetkisinin incelenmesine ilişkin bu ilkelerin, ciro silsilesinde çizilmiş ciroların yer alması halinde nasıl uygulanması gerektiğinin ayrıca değerlendirilmesi gereklidir. TTK m.686/1'in ikinci cümlesinin açık hükmü gereğince, çizilmiş cirolar ciro silsilesinin düzgünlüğünün incelenmesinde yazılmamış sayılacaktır. Buradaki asıl sorun, borçlunun, çizilmiş ciroların hukuku uygun olarak çizilip çizilmediğini araştırmasının gerekip gerekmediğidir.

Ciro çiziminin geçerli olabilmesi için ciroyu çizen kişinin bu yönde imzasını arayan *Çamoğlu*, cironun çiziminin hak sahibinin imzasını içermemesi halinde, ciro zincirinin kopuk olduğu sonucuna varılması gerektiğini, buna rağmen ödeme yapılmasının TTK m.710/3 anlamında ağır kusur oluşturacağını ileri sürmüştür⁷². Cironun çizilmesi için hak sahibinin imzasının bulunmasının şart olmadığını düşünmemiz sebebiyle, *Çamoğlu*'nun bu görüşüne katılamamaktayız. Kanımızca, senet üzerindeki cironun "iptal" veya "geçersizdir" gibi ifadelerin kullanılması veya karalama ve silme gibi yöntemlerle çizilmiş gözüküyor olması halinde, borçlu, kural olarak bu çizimin yetkili kişi tarafından yapıp yapılmadığını veya çizime ilişkin diğer bir geçersizlik sebebinin bulunup bulunmadığını araştırmakla yükümlü tutulmamalıdır. Dolayısıyla senet metninden şeklen çizilmiş olduğu anlaşılan cirolar çıkarıldıktan sonra ciro silsilesine göre hamil gözüken kişiye yapılan ödeme, ciro çizimi hukuka aykırı olsa dahi iyi ödeme olarak kabul edilmeli ve borçluyu borcundan kurtarmalıdır.

Kural bu olmakla birlikte, bazı hallerde, borçlunun, cironun hukuka aykırı olarak çizildiğini senet metninden anlaması gerekebilir. Örneğin, (D)'nin (L) lehine düzenlediği bir bono, beyaz cirolarla (L) tarafından (C1)'e, (C1) tarafından (C2)'ye ve (C2) tarafından tekrardan (D)'ye ve son olarak (D) tarafından tam ciroyla (C3)'e devredilmiş olsun. Bu senedi (C3)'ten hırsızlık sonucu alan (H), (D) tarafından (C3)'e yapılan tam ciroyu çizerek senedin şeklen yetkili hamili konumuna gelebilir. Ancak (H)'nin senedin ödenmesi için (D)'ye başvurması halinde, (D)'nin kendi cirosunun hukuka aykırı olarak çizildiğini bilmesi gerekecektir. (D), buna rağmen bono bedelini (H)'ye öderse ağır kusurlu olarak hareket etmiş kabul edilebilir⁷³.

71 Domaniç, s. 268; Öztan, s. 675-676; Poroy/Tekinalp, s. 228; Kendigelen, Kıymetli Evrak Hukuku, s. 242-243.

72 *Çamoğlu*, s. 17.

73 TTK m.710/3 uyarınca, hile veya ağır kusur oluşturan davranışlara örnek olarak bkz. Öztan, s. 699-700.

Yukarıdaki örnekte, senedin (H) tarafından (K)'ya devredilmiş olması halinde, daha farklı bir sonuca varılması gerekebilir. TTK m.686/2'ye göre, “*poliçe herhangi bir suretle hamilin elinden çıkmış bulunursa, birinci fıkrada yazılı hükümlere göre hakkı anlaşılan yeni hamil, ancak poliçeyi kötüniyetle iktisap etmiş olduğu veya iktisabında ağır bir kusur bulunduğu takdirde o poliçeyi geri vermekle yükümlüdür*”. Bu hüküm uyarınca, kötüniyeti veya ağır kusuru bulunmaksızın senedi şekli anlamda yetkili hamilden devralan kişi, senedin maddi hukuk anlamında hak sahipliğini kazanacaktır⁷⁴. Bu halde (D), kendi cirosunun çizilmiş olduğu gerekçesiyle (K)'ya ödeme yapmaktan kaçınamayacaktır.

B. MUHATAP BANKANIN İNCELEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Çekte muhatap bankanın inceleme yükümlülüğü ise, TTK m.801'de düzenlenmiştir. Bu hükme göre, “*cirosu kabil bir çeki ödeyecek muhatap, cirolar arasında düzenli bir teselsülün var olup olmadığını incelemekle yükümlü ise de cirantaların imzalarının geçerliliğini araştırmak zorunda değildir*.” Dolayısıyla muhatap bankanın araştırma yükümlülüğü de çeki ibraz eden hamilin şekli anlamda hak sahipliğinin incelenmesiyle sınırlıdır⁷⁵.

Muhatabın inceleme yükümlülüğü açısından, TTK m.812'nin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. TTK m.812'ye göre, düzenleyenin çek defterini iyi saklamama gibi bir kusuru bulunmadıkça, sahte veya tahrif edilmiş bir çekin ödenmiş olmasından doğan zarar, muhatap bankaya ait olacaktır. Cirantaların imzalarının geçerliliği TTK m.801'de özel olarak düzenlendiği için, imzaların sahteliği durumunda, TTK m.812'nin uygulama alanı bulmayacağı kabul edilmelidir⁷⁶.

Hukuka aykırı olarak çizilmiş cirolar açısından ise, uygulanacak hükmün belirlenmesi daha sorundur. Geçersiz ciro çiziminin tahrifat niteliğinde olmasından yola çıkarak burada TTK m.812'nin uygulama alanı bulacağı iddia edilebilir. Ne var ki, TTK m.801, sadece cirantaların imzalarının geçerliliği konusunda değil, genel olarak cirolar arasında düzenli bir silsilenin varlığı bakımından muhatap bankanın inceleme yükümlülüğünü düzenlemektedir. Çizilmiş cirolar da ciro silsilesinin düzgünlüğünü etkileyen bir unsur olarak bu incelemede muhatap banka tarafından dikkate alınacak hususlar arasındadır. Dolayısıyla ciroların yetkisiz çizimi sonucu ciro silsilesinin düzeltilmesi durumunda, muhatap bankanın yükümlülüğü, TTK m.801 uyarınca şekli inceleme ile sınırlı olmalıdır.

Ayrıca TTK m.812, esas olarak düzenleyenin imzalamadığı veya çek tutarının tahrifat yoluyla artırıldığı bir çekin ödenmesi halinde, bundan kaynaklanan zararın nasıl paylaşılacağını düzenlemektedir. Bu kapsamda, muhatap banka, kural olarak sahte veya tahrifata uğramış bir çeki ödemesi sebebiyle kusur aranmaksızın sorumlu olacak iken, bu sorumluluk, düzenleyene atfedilebilecek kusur oranında

74 Öztan, s. 594; Poroy/Tekinalp, s. 200-201; Kırcı, s. 50-51; Pulaşlı, s. 176-177.

75 Bununla birlikte TTK m.801'de, senedi ödeyen borçlunun sorumluluğunu hile veya ağır kusur haline hasreden TTK m.710/3'ün ilk cümlesine benzer bir ifadeye yer verilmemiştir. Çamoğlu, kanun koyucunun, kurulması ve faaliyet göstermesi izne tabi olan bankalar için, burada daha yüksek bir özen yükümlülüğü öngördüğünü ifade etmiştir, Çamoğlu, s. 18-19;

76 Kendigelen, Çek Hukuku, s. 326-327.

ortadan kalkacaktır. Buna karşılık TTK m.801, düzenleyenin imzasında ve çek tutarında sahteliğin veya tahrifatın bulunmamasına rağmen, kötü ödeme yapan muhatap bankanın, düzenleyenden ziyade senedi elinde bulunduran yetkili hamile karşı sorumluluğunu düzenlemektedir. Cironun yetkisiz çizimi halinde, düzenleyenin senetten kaynaklanan sorumluluğu artırılmadığı için, TTK m.801'in uygulanması bu açıdan da yerinde olacaktır⁷⁷.

Çamoğlu, poliçe ve bonolar için belirtmiş olduğu görüşüne paralel şekilde, TTK m.801 uyarınca yapılacak incelemede, muhatap bankanın, kimin tarafından yapıldığı belli olmayan ciro çizimlerini geçerli kabul etmemesi ve böyle bir çeki ibraz eden hamile ödeme yapmaması gerektiğini savunmuştur. Kanımızca ise, bu halde de ciroyu çizen kişinin imzasının aranmaması gerekir. Muhatap banka, cironun hak sahibi tarafından çizilip çizilmediğini denetlemekle yükümlü olmadan şeklen çizilmiş gözükten ciroları göz ardı ederek ciro silsilesinin düzgünlüğünü incelemelidir.

V. CİRO ÇİZİMİNİN GEÇERLİLİĞİNE İLİŞKİN İSPAT KURALLARI

A. İCRA YARGILAMALARINDA

2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun (İİK) 167'nci ve devamı maddeleri, kambiyo senetlerine özgü ilamsız takip yolunu düzenlemektedir. Bu özel takip yoluna başvurulabilmesi için, takibin dayandığı senedin kambiyo senedi vasfını taşıması ve takip alacaklısının bu senedin yetkili hamili olması gereklidir⁷⁸. Alacaklının senedin yetkili hamili olup olmadığı, TTK m.686/1 ve m.790 uyarınca yapılacak şekli incelemeye göre belirlenmektedir. Buna göre, çizilmiş cirolar yok sayılarak şeklen yapılacak bir inceleme sonucunda ciro silsilesine göre yetkili hamil gözükten kişi, takip hakkına sahip olacaktır⁷⁹. Ciro çiziminin geçersiz olması durumunda, bu geçersizliğin icra yargılamasında ileri sürülüp sürülemeyeceği ise, icra hukuku ilkelerine göre çeşitli ihtimaller dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

İİK m.169 ila 170 uyarınca, borçlu, kambiyo senedine dayalı takibe karşı beş gün içerisinde icra mahkemesi nezdinde borca itiraz edebilir. İİK m.169a/1'e göre borca itirazın kabul edilebilmesi için, borçlunun, takip alacaklısına karşı borcunun olmadığını veya sona erdiğini ya da ertelendiğini resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatlaması gerekmektedir. Borçlunun takip konusu senetdeki imzasını inkâr etmesi ise, İİK m.170'de özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, icra mahkemesi, imza inkârı halinde, imzanın borçluya ait olup olmadığını HMK m.211 uyarınca yaptıracağı bilirkişi incelemesiyle tespit ettirecektir⁸⁰. Senetdeki imzanın borçluya ait olduğunun ispat yükü alacaklıya ait olduğu için, imzanın borçluya ait olup olmadığının tespit edilememesi halinde, takip sona erecektir⁸¹. Borçlu, takip konusu senedin kambiyo senedi vasfını taşımadığı veya alacaklının yetkili

77 *Bozer/Göle*, düzenleyenin zarar görmeyecek olması sebebiyle, düzenleyen dışındaki kişilerin imzasındaki sahteliğin, TTK m.812'nin kapsamına girmeyeceğini savunmuştur, *Bozer/Göle*, s. 370-371. Aynı yönde bkz. *Erdem*, s. 77-78.

78 *Kuru*, B.: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Bası, Ankara 2013, s. 752-766.

79 Y. 12. HD., 15.04.2014, E. 2014/8767, K.2014/10942; Y. 12. HD., 20.09.2012, E. 2012/8632, K.2012/27148.

80 *Yılmaz*, E.: İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara 2017, s. 907.

81 *Yılmaz*, İcra ve İflas Kanunu, s. 902-903; YHGK., 9.5.2019, E. 2017/1656, K. 2019/548.

hamil olmadığı iddiasını ise, İİK m.170a uyarınca beş gün içerisinde şikâyet yolu ile icra mahkemesi nezdinde ileri sürmelidir.⁸²

Yargıtay, imza sahteliği dışındaki sahtelik iddialarının borca itiraz ya da şikâyet yoluyla dile getirilebileceğini kabul etmektedir⁸³. Ciro silsilesinin, cirolardan birinin hak sahibi olmayan biri tarafından çizilmesi sonucu düzeltilmesinin tahrifat oluşturduğundan hareketle, yetkisiz ciro çiziminin de borca itiraz ya da şikâyet yoluyla ileri sürülebileceği düşünülebilir⁸⁴. Ne var ki, TTK m.677'de öngörülen imzaların bağımsızlığı ilkesi gereğince, borçlunun, ciro silsilesindeki diğer kişilerin cirolarının geçersizliğini ileri süremeyeceği dikkate alındığında⁸⁵, ciro silsilesini düzgün hale getiren ciro çiziminin hukuka aykırı olduğu iddiasının icra mahkemesi önünde dinlenmesi mümkün olmayacaktır.

Bununla birlikte ciro silsilesinde takip alacaklısından önce gelen borçlunun, tam cirosundaki ciro şerhinin çizildiği iddiasını, bir borca itiraz veya şikâyet olarak icra mahkemesinde ileri sürüp süremeyeceğinin ayrıca tartışılması gerekir. Örneğin, bir bono, lehtar (L) tarafından (C1)'e, (C1) tarafından (C2)'ye tam ciro ile devredilmiş, daha sonra bu bonoyu (C2)'den hırsızlık sonucu elde eden (H), (C1) tarafından yapılan cirodaki "(C2)'ye ödeyiniz" ibaresini çizmiştir. Bu örnekte, (H) tarafından (C1)'e karşı bir icra takibi yapılması halinde, (C1), kendi ciro şerhinin hukuka aykırı olarak çizildiği iddiasında bulunabilecek midir? Borca itirazın İİK m.169a/1 uyarınca senet ile ispatlanması gerektiği ve yetkisiz çizim iddiasının senetle ispatlanması mümkün olmadığı için, (C1), bu iddiasını borca itiraz yoluyla ileri süremeyecektir. Cironun yetkili kişi tarafından çizilip çizilmediğinin bilirkişi aracılığıyla yapılacak bir sahtelik incelemesi sonucu ortaya çıkarılması fiilen mümkün gözükmediği için, yetkisiz çizim iddiasının İİK m.170a uyarınca şikâyet yoluyla dinlenmesi ihtimali de çok düşüktür.

B. HUKUK DAVALARINDA

TTK m.686/2 ve TTK m.792'de, poliçenin veya çekin hamilin elinden herhangi bir suretle çıkması halinde, senedi elde eden yeni hamilin, sadece senedin iktisabında kötüniyetli veya ağır kusurlu hareket etmesi halinde o senedi geri vermekle yükümlü olacağı belirtilmiştir. Senedi ele geçirdikten sonra önceki ciroları çizerek kendini şeklen hak sahibi haline getiren hamilin, kötüniyetli sayılacağı açıktır. Cironun bu şekilde yetkisiz çizildiğini bilen veya bilebilecek durumda olan ve bu şekilde senedi iktisap eden kişiler de kötüniyetli kabul edilecektir⁸⁶.

82 Yılmaz, İcra ve İflas Kanunu, s. 915-920.

83 YHGK., 08.06.2016, E. 2014/12-1128, K. 2016/774; Y. 12. HD, 02.06.2014, E. 2014/12889, K. 2014/15817.

84 Ciro silsilesi bozuk olması, alacaklının yetkili hamil olmadığına yönelik bir savunma teşkil edeceği için, bunun, esas itibarıyla şikâyet yoluyla ileri sürülmesi gereklidir. Bu konudaki bazı Yargıtay kararları şöyledir: Y. 12. HD., 26.05.2016, E. 2016/1261 K. 2016/14888; Y. 12. HD., 15.04.2014, E. 2014/8767 K. 2014/10942; Y. 12. HD., 29.04.2013, E. 2013/7402 K. 2013/16182.

85 Ülgen, s. 174; YHGK., 25.03.2015, E. 2013/19-2238, K. 2015/1062; Y. 19. HD, 17.05.2017, E. 2016/13281, K. 2017/3874; Y. 19. HD, 13.10.2016, E. 2016/1834, K. 2016/13317.

86 Öztan, s. 596. YHGK., 13.06.2012, E.2017/1627, K. 2018/1187; "Kötü niyetten maksat, senedin önceki hamilin elinden rızası hilafına çıktığını bilmek veya bilebilecek durumda bulunmaktır".

Senet elinden rızası dışında çıkan hamil, senedi kötünietli olarak elinde bulunduran kişilere karşı TTK m.686/2 ve m.792 uyarınca senedin iadesi (istirdatı) davası açabilir. Bu davada, senedin elinden rızası dışında çıktığını iddia eden davacı, senedin kötünietli veya ağır kusurlu olarak iktisap edildiğini ispat etmekle yükümlü olacaktır⁸⁷. Bu çerçevede, cironun davalı tarafından çizilerek ciro silsilesinin düzeltilmiş olduğunu da davacı ispat etmelidir. İade davasının, maddi hukuk anlamında hak sahibi olmayan hamilden senedi devralan kişiye karşı açılması halinde ise, cironun yetkisiz olarak çizildiğinin bu kişi tarafından bilindiğinin veya bilinmesi gerektiğinin ispatlanması gereklidir. Senedin hamil tarafından kötünietli olarak iktisabı ve/veya cironun yetkisiz olarak çizilmesi, hukuki fiil niteliğinde olduğu için tanık dâhil her türlü delil ile ispat edilebilir⁸⁸.

Hamil, senedi tam ciroyla cirolamış, ancak henüz senedi cironun yapıldığı kişiye devretmeden önce yitirmişse, senedi eline geçiren kişi, tam ciroyu çizerek senet elinden rızası dışında çıkmış olan hak sahibine karşı da icra takibi başlatabilir. Bu durumda, icra mahkemesi önünde cironun hukuka aykırı olarak çizildiğini iddia edemeyecek olan maddi hak sahibi, ciroyu çizen hamile karşı menfi tespit davası açarak borçlu olmadığını da iddia edebilir⁸⁹. Bu davada da cironun hukuka aykırı olarak çizildiği, her türlü delil ile ispatlanabilir.

Senetteki cironun çizme iradesi olmaksızın veya yetkisiz olarak çizilmesi durumunda, senedi elinde bulunduran hamilin, cironun çizilmesi işleminin geçersizliğini kendinden önce gelen borçlulara karşı ileri sürmede menfaati olabilir. Örneğin, senedi ödeyerek sonraki hamilden geri alan bir ciranta, kendinden önce gelen cirantanın cirosunun yetkisiz çizilmesi sebebiyle bu kişiye karşı senedi ileri sürme hakkını kaybedebilir. Yine senetteki cirolardan birinin kazayla çizilmesi sonucu ciro silsilesi şeklen bozuk hale gelebilir. Hamil, ilk örnekte cirosu çizilen cirantaya, ikinci örnekte ise senetteki tüm borçlulara karşı, ciro silsilesinin şekli durumunu esas alan kambiyo senedine özgü takip yoluna başvuramayacaktır. Ancak cironun yetkisiz olarak veya yanlışlıkla çizilmesi halinde, bu çizme işlemi maddi hukuk anlamında geçersiz olacağı için, hamil, bu geçersizliği, diğer başvuru şartlarının sağlanmış olması kaydıyla, ilk halde cirosu çizilen cirantaya, ikinci halde ise herhangi bir senet borçlusuna karşı açacağı alacak davasında ileri sürebilmelidir. Bu halde, alacağın bir kambiyo senedine dayandığı ve çizme eyleminin maddi hukuk anlamında sonuç doğurmayan bir fiil niteliğinde olduğu dikkate alındığında, hamilin, ciro çiziminin geçersiz olduğunu her türlü delil ile ispat edebileceği kanısındayız⁹⁰.

87 Y. 11. HD, 12.05.2015, E. 2015/1085, K. 2015/7315, *Eriş*, G.: Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre, Kıymetli Evrak, 2. Bası, Ankara 2016, s. 341; Y. 19. HD, 12.12.2010, E.2010/4658, k. 2010/14236, *Eriş*, s. 360.

88 HMK m.200 ve 201'de düzenlenen senetle ispat zorunluluğu, sadece hukuki işlemler açısından öngörülmüştür. Hukuki fiillerin senetle ispatlanması mümkün olmadığı için, bu fiiller senet dışında takdiri delillerle de ispat edilebilir, *Kuru*, B: İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016, s. 399; *Tok*, O. ve *Koltaş*, H.: Senetle İspat Kuralının Tesis Ediliş Amacı Bakımından Bazı Vakıaların İspatına İlişkin Değerlendirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2016, Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, Özel S. 3, s. 2701; *Karaaslan*, V.: Senetle İspat Mecburiyeti Gerçekten Bir Mecburiyet Mi?, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi 2019, C. 15, S. 44, s. 817-818.

89 Buna karşılık ciro şerhini çizen hamilden senedi iyiniyetle iktisap eden kişi, TTK m.686/2 uyarınca senedin maddi hukuk anlamında hak sahipliğini kazanacağı için, senet elinden rızası dışında çıkan hamil, söz konusu kişiye karşı senedin rızası dışı elinden çıktığı savunmasını ileri süremeyecektir. Bu halde, senet elinden rızası dışında çıkan hamil, ciro şerhini hukuka aykırı olarak çizen kişiye karşı haksız fiil davası açabilir.

90 Bir sözleşmeyle bağlanılan hukuki fiilin senetle ispat zorunluluğuna tabi olmayacağı yönünde bkz. *Tok/Koltaş*, s. 2707; *Karaaslan*, s. 818.

VI. SONUÇ

TTK m.686/1 ve m.790'da çizilmiş ciroların yazılmamış sayılacağı belirtilmiş, ancak ciro çizme hakkına kimlerin sahip olduğu, geçerli bir ciro çiziminin şartları ve bu şartlara aykırı çizimin sonuçları hakkında tam bir açıklık sağlanmamıştır. Doktrindeki ağırlıklı görüş ve Yargıtay tarafından da kabul edildiği üzere, cironun üzerine bir çizgi çizilmesi veya cironun geçersiz kılınmasına yönelik bir beyanın konulması, cironun çizilmiş sayılması için gerekli şekil şartını sağlamakta olup, bu bakımdan ayrıca çizimi yapan kişinin imzasına gerek bulunmamaktadır. Kimlerin ciroyu çizme hakkını haiz olduğu ve çizimin geçersizliğinin sonuçlarının neler olduğu konusunda ise, belirsizliğin giderilebilmesi için maddi hukuk incelemesi ile şekli inceleme açısından ayrı değerlendirmeler yapılması gereklidir.

Cironun çizilmesi, maddi hukuk anlamında bir hukuki işlem niteliğindedir. Bu çerçevede, cironun hak sahibi olmayan biri tarafından çizilmesi ya da çizim konusunda geçerli bir iradenin bulunmaması, hukuki görünüme güvenin korunduğu durumlar dışında çizim işlemi geçersiz kılacaktır. Ciroyu çizme yetkisi ise, sadece senedi elinde bulunduran meşru hak sahibine ait olup, bu kişi, ancak kendi durumunu iyileştirmemesi ve diğer cirantaların haklarına haksız yere olumsuz etkide bulunmaması şartıyla senetteki ciroları çizebilir.

Bununla birlikte cironun çizilmesi işleminin maddi hukuk anlamında geçerliliğinin, şekli anlamda hak sahipliğinin veya borçluluk durumunun belirlenmesi açısından bir önem ifade etmeyeceğini belirtmek gerekir. TTK m.686/1 ve m.790 uyarınca şekli anlamda hak sahipliği belirlenirken, senet üzerindeki çizilmiş cirolar, hukuken çizilip çizilmediklerine bakılmaksızın yazılmamış sayılır ve göz ardı edilir. Bu noktada, senet borçlusu veya muhatap bankanın, senetteki çizilmiş ciroların geçerli bir şekilde çizilip çizilmediğini araştırma yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Ciro çiziminin geçersizliğinin, ciro silsilesinin şekli durumunu esas alan kambiyo senetlerine dayalı takip yolunda ileri sürülmesi de pek mümkün gözükmemektedir. Cironun yetkisiz çizilmesi senette sahtelik olarak kabul edilebilirse de söz konusu sahteliğin bilirkişi incelemesi ile tespitinin genel olarak mümkün olmaması, bu iddiaya icra mahkemeleri önünde dayanılmasını engellemektedir. Bu bakımdan, cironun çiziminin maddi hukuk anlamında geçersizliği, esas itibarıyla senedin şeklen hak sahibine karşı açılacak senedin iadesi ve menfi tespit davaları ile cironun geçersiz olarak çizilmesinden olumsuz etkilenen maddi hukuk yönünden hak sahibinin açacağı alacak davalarında ileri sürülebilecektir.

KAYNAKÇA

Akipek, J., Akıntürk, T. ve Ateş, D.: Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Birinci Cilt, 15. Bası, İstanbul 2019.

Alışkan, M. ve Cankat, R.: Teori ve Uygulamada Kambiyo Senedinin Arka Yüzüne Lehtarın Cirosundan Önce Atılan İmza (Şeklindeki Garanti Ciro), İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2017, Prof. Dr. iur. Merih Kemal Omağ'a Armağan, C. 16, S. 2, Özel Sayı, s. 29-54.

Alışkan, M.: Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro, İstanbul 1998.

- Arslanlı, H.:** Ticari Senetler Dersleri, 3. Bası, Ankara 1954.
- Baumbach, A./ Hefermehl, W./ Casper, M.:** Wechselgesetz und Scheckgesetz Recht der kartengestützten Zahlungen, 23. Auflage, München 2008.
- Bilgen, M.:** Kambiyo Senetlerinde Tahrifat (Değişiklik) Yapılması, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 2010, C. 11, Özel S.: 2009, s. 985-1028:
- Bozer, A. ve Göle, C.:** Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara 2017.
- Bülöw, P.:** Wechselgesetz und Scheckgesetz Kommentar, 5. Auflage, München 2013.
- Çamoğlu, E.:** Çizilmiş Cironun Hukuki Sonuçları, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 2019, C. 35 S. 2, s. 5-26.
- Doğanay, İ.:** Türk Ticaret Kanunu Şerhi, İkinci Cilt, 3. Bası, Ankara 1990.
- Domanıç, H.:** TTK Şerhi IV – Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 1990.
- Dural, M. ve Ögüz, T.:** Türk Özel Hukuku Cilt II, Kişiler Hukuku, 20. Baskı, İstanbul 2019.
- Erdem, N.:** Kambiyo Senetlerinde Senet Metninde Değişiklikler (Tahrifat), İstanbul 2008.
- Eren, F.:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Ankara 2015.
- Eriş, G.:** Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre, Kıymetli Evrak, 2. Bası, Ankara 2016.
- Hacıömeroğlu, A.O.:** 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Kıymetli Evrak Hukukunda Ciro, Ankara 2017.
- Helvacı, M. (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan):** Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2019.
- İmregün, O.:** Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2007.
- Karaşlan, V.:** Senetle İspat Mecburiyeti Gerçekten Bir Mecburiyet mi?, Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku Dergisi 2019, C. 15, S. 44, s. 813-846.
- Karayaçım, Y.:** Ticaret Hukuku, III. Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri), 4. Baskı, Ankara 1970.
- Kendigelen, A. (Kendigelen/Kırca):** Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2019 (*Kıymetli Evrak Hukuku*).
- Kendigelen, A.:** Çek Hukuku, 5. Bası, İstanbul 2019 (*Çek Hukuku*).
- Kınacıoğlu, N.:** Kıymetli Evrak Hukuku, 5. Baskı, Ankara 1999.
- Kırca, İ. (Kendigelen/Kırca):** Kıymetli Evrak Hukuku, İstanbul 2019.
- Kocayusufoğlu, N. (Kocayusufoğlu/Hatemi/Serozan/Arpacı):** Borçlar Hukukuna Giriş, Hukuki İşlem, Sözleşme, Yenilenmiş Genişletilmiş Tamamlanmış 4. Basıdan 7. Tıpkı Bası, İstanbul 2017.
- Kuru, B.:** İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku, İstanbul 2016.
- Kuru, B.:** İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Bası, Ankara 2013.
- Oğuzman, K., Selici, Ö. ve Oktay-Özdemir, S.:** Kişiler Hukuku, 18. Bası, İstanbul 2019.
- Öztan, F.:** Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, Ankara 1997.
- Poroy, R. ve Tekinalp, T.:** Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 23. Bası, İstanbul 2019.
- Pulaşlı, H.:** Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara 2019.
- Sarıkaya, M.:** Kambiyo Senetlerinde Teminat Kaydı, İstanbul 2018.
- Tekil, F.:** Kıymetli Evrak Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 1994.
- Tok, O. ve Koltaş, H.:** Senetle İspat Kuralının Tesis Ediliş Amacı Bakımından Bazı Vakıaların İspatına İlişkin Değerlendirmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2016, Cevdet Yavuz'a Armağan, C. 22, Özel S. 3, s. 2693-22719.
- Tuna, E. ve Göç Gürbüz, D.:** Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak, 10. Baskı, İstanbul 2018.
- Ülgen, H. (Ülgen/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan):** Kıymetli Evrak Hukuku, 11. Bası, İstanbul 2019.
- Yılmaz, E.:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Cilt 2, 3. Baskı, Ankara 2017 (*Hukuk Muhakemeleri Kanunu*)
- Yılmaz, E.:** İcra ve İflas Kanunu Şerhi, Ankara 2017 (*İcra ve İflas Kanunu*).
- Yılmaz, L.:** Kambiyo Senetlerinde Def'iler, İstanbul 2007 (*Defi'ler*).